

YABANCI DİL ÖĞRENENLERİN KULLANDIKLARI DİNLEME STRATEJİLERİ İLE OKUMADA MEDYA TERCİHLERİ VE OKUMA SIKLIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA¹

A STUDY ON THE RELATIONSHIP BETWEEN LISTENING STRATEGIES, READING MEDIA PREFERENCES AND READING FREQUENCIES OF FOREIGN LANGUAGE LEARNERS

Serkan ŞENDAĞ²

Mustafa CANER³

Sacip TOKER⁴

Başvuru Tarihi: 19.07.2019 Yayına Kabul Tarihi: 09.10.2019 DOI: 10.21764/maeuefd.594487

(Araştırma Makalesi)

Özet: Son yıllarda yabancı dil eğitiminde dinleme stratejilerinin önemine ve kullanılmasına yönelik olarak birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. Bunlardan bazıları yabancı dil dinleme becerilerinin geliştirilmesinde elektronik ortamdan okuma desteği sağlamanın etkili olabileceğine ilişkin kanıtlar da ortaya koymaktadır. Ancak bu konun daha etraflıca ele alınması veriye dayalı olarak çok yönlü olarak araştırılması gelinen noktada kritik bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada yabancı dil eğitimi alan öğrencilerin dinleme stratejileri kullanmaları ile yabancı dilde okuma yaparken tercih ettikleri medya ve okuma sıkları arasındaki ilişki araştırılarak bu konuya farklı bir açıdan yaklaşılmıştır. İlişkisel tarama deseninin kullanıldığı çalışmada 531 katılımcıdan veri toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların okuma sıklıkları arttıkça, ansiklopedi, gazete ve ders notlarını ekrandan okuma eğiliminde oldukları; basılı ders kitabını ve ekrandan ders notlarını okuyanların daha fazla dinleme stratejisi kullanmaya yöneldikleri tespit edilmiştir. Çalışmada, yabancı dil öğrencilerinin elektronik ders notu desteği sağlayarak öğrencilerinin dinleme ve okuma gibi alımlayıcı becerilerinin gelişimine olumlu katkı sağlayabilecekleri tartışılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Dinleme stratejileri; yabancı dil eğitimi; ekrandan okuma; elektronik okuma; okuma alışkanlıkları*

Abstract: Recently, it is observed that a number of studies have been conducted on the use of listening strategies and their role in foreign language education. Some of those studies, even, provide evidences that reading on screen (digital reading) provide support to develop listening skills of the foreign language learners. However, the issue needs further and comprehensive analyses that stand on well-rounded data. Thus, the present study reflects an alternative perspective through examining the relationship between listening strategy use, reading media preferences and reading frequencies of foreign language learners. The data of the present study were gathered from 531 participants through using correlational survey research model. The analysis of the gathered data revealed that the rise in the participants' reading frequency increase their preferences on screen reading and the participants who read course books and lecture notes on screen, use more listening strategies. The findings of the present study indicated that providing digital lecture notes might contribute positively to develop the receptive skills - listening and reading- of the foreign language learners.

Keywords: *Listening strategies; foreign language education; reading on screen; digital reading; reading habits*

¹ TÜBİTAK tarafından 113K727 proje numarası ile desteklenen bir proje kapsamında üretilmiştir.

² Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Mersin, serkansendag@mersin.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0115-1188.

³ Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Antalya, mcaner@akdeniz.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5542-6290

⁴ Dr. Öğr. Üyesi, Atılım Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Ankara, sacip.toker@atilim.edu.tr, ORCID: 0000-0003-6515-8011

Giriş

Bir yabancı dil bilmenin tercihten öte zorunluluk haline geldiği, bilgi iletişim teknolojilerinin yaşamın her alanında yaygın olarak kullanıldığı günümüzde yabancı dil öğretiminde her tür eğitim teknolojilerinden en üst düzeyde yararlanmak bir zorunluluk haline getirmiştir. Etkin bir yabancı dil öğretimi her ne kadar dört temel becerinin (konuşma, yazma, okuma ve dinleme) eşit oranda ve tümleşik olarak ele alınmasını gerektirse de bazı dil becerilerin öğretiminin diğerlerinden farklı bir yeri olduğu yadsınamaz. Örneğin alımlayıcı (receptive) beceriler olan okuma ve dinleme özellikle yabancı dil öğretiminde tamamlayıcı bir rol üstlenirler. Çünkü hem okuma hem de dinleme, özellikle yabancı dil öğrenme ortamlarındaki öğrenenler için dil edinmede önemli rolü olan anlaşılır girdi (Krashen, 1982) kaynağı olarak oldukça katkı sağlayıcıdır. Dahası dinleme becerisinin bireylerin günlük yaşamda en sık kullandığı (Morley, 2001; Rost, 2001) beceri olması nedeniyle bir adım öne çıktığı da iddia edilebilir. Örneğin Rubin (1994, s. 85) de “dinleme becerisi, büyük olasılıkla, dil becerilerinin en önemlisidir, çünkü insanlar zamanlarının yaklaşık %65’ini dinleyerek geçirirler” diyerek dinleme becerisinin önemini vurgular. Ana dilini edinirken dinleme becerisi doğal yollardan gelişen bireyler yabancı dil öğrenirken bir hayli zorlanırlar (Chien ve Wei, 1998) çünkü yabancı dil öğrenen birey dinleme sırasında konuşanın konuşma hızı, aksanı ve konuşmanın kültürel bağlamı gibi kendi kontrolünde olmayan birçok değişken ile de karşılaşır (Chang & Read, 2007). Ne var ki Janusik’in (2003) de belirttiği gibi yabancı dil öğretiminde öğrenenlerin en az eğitim aldığı ve genellikle ihmal edilen (Mendelsohn, 1995) becerinin de dinleme olduğu kolaylıkla iddia edilebilir. Bu ihmalin gerekçesi olarak diğer dil becerileri geliştikçe ya da öğrenenler dile maruz kaldıkça dinleme becerisinin kendiliğinden gelişeceği (Vandergrift, 2004) gibi yaygın bir kanının olması öne sürülebilir.

Yeni bir bilgiyi anlamlandırma, öğrenme ya da kalıcı hale getirmek için bir takım zihinsel işlemler devreye girer ve bu zihinsel işleme süreçleri öğrenme stratejileri olarak bilinirler (O’Malley, Chamot ve Küpper, 1989). Öğrenenlerin genel anlamda üst bilişsel, bilişsel ve sosyo-duygusal olmak üzere üç temel öğrenme stratejisi kullandıkları (Oxford, 1990) bilinmekle birlikte yabancı dil öğrenenlerin dinlediklerini anlayabilmek için de bazı strateji kullandıkları birçok araştırmacı (Dunkel, 1991; Osada, 2001; Vandergrift, 2003 a,b) tarafından vurgulanmıştır. Dinleyen, duyduğu sesleri anlamlı kelimelere, kelimeleri anlamlı cümlelere dönüştürürken bağlamı da doğru anlamayı sağlayacak art alan bilgilerini etkinleştiren bir dizi zihinsel işleme

yapar, bu nedenle de yabancı dil öğrenenlerin en yoğun strateji kullandığı becerilerden birisinin dinleme olduğu iddia edilebilir.

Yabancı dil öğretiminde dinleme becerisinin yanı sıra anlaşılır girdi sağlamada önemli rolü olan bir diğer alımlayıcı beceri de okuma becerisidir. Olejnik (1978) her iki becerinin de gerek benzer alımlayıcı zihinsel süreçler içermesi gerekse benzer bilgi işleme aşamalarını etkinleştirmeleri nedeniyle birbirlerine çok benzediklerini “okumada yazılı kodlar, dinlemede ise işitsel kodlar benzer bilgi işleme süreçlerinden geçerek sözel kodlara dönüşürler” sözleriyle vurgular. Ülper’in (2010) de belirttiği gibi okuma becerisi metindeki iletilerin kavranması, çözümlenmesi ve değerlendirilmesi gibi devinişsel, duyuşsal ve bilişsel aşamaları bulunan karmaşık bir süreç sonucunda oluşmaktadır. Uzun yıllar boyunca basılı metinler üzerinden yapılan geleneksel okuma günümüzün gelişen teknolojileri doğrultusunda bilgisayar ve telefon ekranı başta olmak üzere birçok farklı dijital ortamlardan da yapılabilir hale gelmiştir. Bilgi çağında yaygın bir okuma türü olan dijital okuma kısmen de olsa geleneksel basılı ortamdaki okuma ile farklılıklar gösterse de özünde her iki türde de yazılı kodların sözel kodlara dönüşmesi süreci vardır. Geleneksel okuma basılı metinler ile olurken, dijital okuma herhangi bir ekran üzerinden e-kitap, e-mail, web sayfaları ve sosyal iletişim ağlarındaki içeriklerin okunması olarak tanımlanabilir. Azizoğlu ve Okur’a (2018) göre dijital okuma görsellerin okunarak anlamlandırılması ve yorumlanmasını da içeren bir bütündür. Okuyucuların dijital ve geleneksel okuma sırasında farklı strateji ve bilişsel süreçler kullandığı bilinmekle birlikte öğrencilerin her iki ortamdaki okuma alışkanlıkları ile ilgili yapılacak yeni araştırmaların dil öğretimi ile ilgili alan yazına katkı yapacağı düşünülmektedir. Dahası dinleme ve okuma becerileri arasında herhangi bir etkileşim olup olmadığının incelenmesi, özellikle de bu iki beceri arasındaki ilişkide öğrenenlerin bilgi çağı teknolojilerinden yararlanma tercihlerinin etkili olup olmadığının incelenmesi dil öğretiminde önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Siegel (2013)’in de vurguladığı gibi dinlemede strateji kullanımı ve diğer değişkenlerin ilişkisini inceleyen çalışmalar henüz istenilen düzeyde olmasa da sınıfta dinleme eğitimiyle ilgili pedagojik bilgilerin oluşması için oldukça yarar sağlamaktadır. Yeni araştırmalarda bu bilginin daha da artması için dinleme stratejileri ile diğer alımlayıcı dil becerisi olan okuma ve farklı değişkenlerin özellikle de bilgi çağının dijital yerlileri olan günümüz öğrencilerinin kullandığı teknolojilerinin ilişkisine bakılması bir gerekliliktir. Bu bağlamda bu araştırmanın temel amacı yabancı dil olarak İngilizce öğrenenlerin yabancı dilde

dinleme stratejileri ile okuma ortam tercihleri ve okuma sıklıkları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Bu temel amaca ulaşmak için aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır.

- Yabancı dil olarak İngilizce öğrenenlerin okuma sıklıkları ile okuma için tercih ettikleri ortam (medya) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Yabancı dil olarak İngilizce öğrenenlerin kullandıkları dinleme stratejileri ile okuma ortamı (medya) tercihleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Alan yazın taraması

İlgili alan yazın incelendiğinde yabancı dil olarak İngilizce öğrenenlerin dinleme etkinlikleri sırasında etkinleştirdikleri öğrenme stratejileri üzerine yapılan çalışmaların ilgili alana önemli katkı sağladığı söylenebilir. Örneğin Murphy (1985) İngilizceyi ikinci dil olarak öğrenen üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada dinleme becerileri gelişmiş olan öğrencilerin oldukça çeşitli dinleme stratejileri kullandıklarını ortaya çıkarmıştır. Wang (2002) da yabancı dil olarak İngilizce öğrenen öğrencilerin dil yeterlilik seviyeleri ile dinlemede kullandıkları üst bilişsel ve bilişsel stratejiler arasında anlamlı bir fark olduğunu belirlemiştir. Benzer şekilde Vandergrift (2003b) dinleme becerileri gelişmiş olan öğrencilerin üst bilişsel stratejileri daha fazla kullandıklarını belirlemiştir. Bir başka çalışmada ise Lin ve Gan (2014) İngilizce öğrenen öğrencilerin dinleme yaparken çoğunlukla üst bilişsel stratejileri kullandıklarını ve üst bilişsel strateji kullanan öğrencilerin öz-düzenleyici öğrenme yönlerinin daha baskın olduğunu belirlemiştir. Lin'in (2006) çalışması ise internet tabanlı öğrenme ortamında yapılan dinleme etkinlikleri sırasında öğrencilerin öğrenme stratejisini kısmen de olsa daha fazla işe koştuklarını ortaya çıkarmıştır. Dinleme stratejileri üzerine yapılan bir başka çalışmada ise Ma (2015) cinsiyet değişkenini önemli bir faktör olarak vurgulamış ve İnternet ortamında kadınların erkeklere göre daha fazla dinleme stratejileri kullandıklarını; üst bilişsel ve bilişsel dinleme stratejileri kullanmada anlamlı farklar olmasa da sosyo-duygusal dinleme becerilerinin kullanımında kadınlar yönünde anlamlı bir fark olduğunu belirlemiştir.

Dinleme stratejileri ile dinleme yetkinliği ilişkisini inceleyen bazı çalışmalar da (Coşkun, 2010; Sheshgelani, Sadeghli & Aidinlon, 2013) dinleme sırasında üst bilişsel stratejiler kullanan öğrencilerin dinleme yetkinliği açısından daha başarılı olduklarını belirlemiştir. Örneğin Eslakonha ve Amiri (2014) çalışmalarında dinleme stratejileri kullanma ile dinleme-anlama

yetkinliği arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Benzer şekilde Goh ve Hu (2013) da üst bilişsel yönden farkındalıkları yüksek olan öğrencilerin dinleme sınavlarında daha başarılı olduklarını ve bunun da öğrencinin dinleme yetkinlik düzeyi ile anlamlı bir ilişkisi olduğunu belirlemiştir. Benzer bir başka çalışmada ise Kök (2018) dinleme stratejileri kullanan öğrencilerin dinleme yetkinliklerinin daha iyi olduğunu ve üst bilişsel stratejilerini kullanan öğrencilerin diğerlerine göre daha başarılı dinleme yaptıklarını belirlemiştir.

Günümüzde yaygınlaşan teknoloji kullanımı öğrenme ve öğretme ortamlarını da oldukça etkilemiş ve bireyler teknolojiden okuma ortamı olarak daha fazla yararlanmaya başlamıştır. Yeni teknolojilerin ve internetin albenisi ile paralel olarak mobil cihaz kullanımının artmasına bağlı olarak okuma ortam tercihlerinin değiştirdiğini ve okuma ortamlarındaki değişimin insanların okuma alışkanlıklarını da değiştirdiğini öne süren (Kurata, Ishita, Miyata ve Minami; 2016) görüşler de mevcuttur. Dolayısıyla günlük yaşamda insanların bilgiye ulaşmak için yaptıkları okumalarda gazete, kitap ya da dergi gibi geleneksel basılı ortam kullanımının web sayfaları, e-mail ya da sohbet gibi ortamlardaki dijital okumaya oranla oldukça geri kaldığını tahmin etmek hiç de güç değildir. Son yıllarda yapılan akademik çalışmalar da bu öngörüye destekler niteliktedir. Alan yazında öğrencilerin ekrandan ve kâğıttan okuma tercihlerine odaklanan birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Örneğin öğrencilerin okuma tercihlerine odaklanan çalışmaları derinlemesine inceleyen Dillon (1992), çalışmaların sonuçlarından yola çıkarak öğrencilerin okuma tercihlerinin ekrandan çok kâğıt üzerinden olduğunu iddia etmiştir. Dillon'a (1992) göre öğrencilerin okuma ortamı tercihinde ekran boyutu, ekran çözünürlüğü gibi birtakım etmenler önemli rol oynadığı görülse de çalışmaların çoğunluğu öğrencilerin iyi kalitede basılı metinlerden okumayı daha çok tercih ettiklerini ortaya koymuştur. Spencer (2006) da 254 üniversite öğrencisi ile çevrim-içi bir derste öğrencilerin okuma tercihleri, okuma alışkanlıkları ve okuma metin seçimlerini inceleyen araştırması ile katılımcıların büyük çoğunluğunun taşınabilir, güvenilir, esnek ve ergonomik olması nedeniyle basılı metinlerden okumayı tercih ettiklerini ortaya çıkarmıştır. Benzer şekilde yabancı dil öğretmeni adaylarının okuma alışkanlıklarını inceleyen Ögeyik ve Akyay (2009) da katılımcıların büyük bir kısmının (%42,2) ekrandan (web ortamından) okumayı tercih ederken yarıya yakınının (%48,1) basılı formatta kitap okumayı tercih ettiklerini bulmuşlardır. Chou (2009) da yaptığı çalışmasında ikinci dil olarak İngilizce öğrenen lisansüstü öğrencilerin akademik metinleri ekrandan okuma eğilim ve tercihinin oldukça düşük olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bir başka çalışmada ise Mizrachi, Salaz, Kurbanoglu, ve Boustany

(2018) farklı ülkelerden 10,293 üniversite öğrencisinin akademik okuma ortam tercihlerini ve okuma davranışlarını incelemiş ve öğrencilerin akademik okuma tercihleri bağlamında ülkelere göre her hangi anlamlı bir fark olmadığını ve katılımcıların büyük çoğunluğunun akademik ders materyali okumada basılı metinleri tercih ettikleri belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların çoğunluğu basılı metinlerde okuduklarına daha iyi odaklanabildiklerini ve okuduklarını hatırladıklarını, uzun metinlerde genellikle basılı metinleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Öte yandan Liu (2005) ise dijital ortamlara maruz kalan yetişkin öğrencilerin okuma alışkanlıklarındaki değişiklikleri izlediği boylamsal çalışmasında başlarda basılı metin okumayı tercih eden katılımcıların yaklaşık on yıllık bir süreç sonunda ağırlıklı olarak (%83) ekran okumasını tercih ettiklerini belirlemiştir. Benzer şekilde Ertem (2010) yaptığı çalışmada çocukların okudukları hikâye kitaplarının anlaşılabilirliğinde kullanılan ortamın etkisinin olup olmadığını incelemiş ve bilgisayar ortamında animasyonlu hikâyeler okuyan öğrencilerin okuduğunu anlamada daha başarılı olduklarını ve okuduğu hikâyeleri hatırlama ve hikâyelerden çıkarım yapma açısından da diğer öğrencilere göre daha iyi performans sergilediklerini göstermiştir. Benzer bir başka çalışmada ise Dünder ve Akçayır (2012) tablet bilgisayardan ve basılı metinlerden okumanın çocukların elektronik metin okuma performansı, okuma hızı ve okuduğunu anlama değişkenleri bağlamında bir fark gösterip göstermediğini incelemiştir. Elde edilen verilerin analizleri okuma hızı ve okuduğunu anlama değişkenleri açısından her iki grup arasında anlamlı bir fark ortaya çıkarmasa da deney grubundaki tüm öğrencilerin tablet bilgisayardan okuma yönünde olumlu tutumları olduğu ve tablet bilgisayardan okumayı daha çok tercih ettiklerini göstermiştir. Bu tercihlerinin nedeni olarak da tablet bilgisayarların kolay taşınabilir olması, hafif ve ergonomik olması ve okumayı daha eğlenceli yapması öne çıkan nedenler olarak belirlenmiştir.

Alan yazındaki bazı çalışmalarda öğrencilerin bilgisayar ortamında okuduğunu anlamada daha başarılı oldukları (Habermehl, 2012 ve Cheng, Zheng, Li, ve Chen, 2014); ekrandan okuma yapan katılımcıların basılı metin okuyanlara göre okuduğunu anlamada anlamlı bir şekilde fark gösterdikleri (Duran ve Alevli, 2014) de belirlenmiştir. Öte yandan bazı çalışmalarda ise öğrencilerin çoğunlukla basılı metin okumayı tercih ettikleri (Kazancı, 2015; Seok ve DaCosta, 2016); basılı metin okuyan katılımcıların daha başarılı oldukları (Aharony ve Barr-Ilan, 2016); kısa metinleri ve kısa kitapları bilgisayar ortamından okumayı tercih ederken uzun hikâyeleri okumak için basılı ortamı tercih ettikleri (Shonfeld ve Meishar-Tal, 2016) vurgulanmıştır.

Ulaşılan alan yazın taramasından da görüldüğü üzere basılı materyalden ve ekrandan okuma tercihleri üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmalar incelendiğinde okuma becerilerinde kullanılan ortamın -basılı ya da ekran- dil öğrenenlerin okuma becerileri üzerinde farklı etkileri olduğunu ve öğrenenlerin okuma ortamı tercihlerinin de benzer şekilde farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Bilgi çağında büyüyen dijital yerlilerin okuma ortam tercihlerinin dijital ortamlar olduğunu ön görülebilse de bu alanda yapılan ilk çalışmaların kesin bir ayırım yapmadığı da görülmektedir.

Benzer şekilde yabancı dil olarak İngilizce öğrenenlerin yabancı dilde dinleme stratejileri kullanımları ile onların okuma alışkanlıklarını ilişkisel bağlamda inceleyen çalışmalara gereksinim olduğu yapılan alan yazın incelemesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Yabancı dilde dinleme becerisini geliştirmede okuma ve okuma desteğinin olumlu etkisini ortaya koyan çalışmalar (Şendağ, Gedik, Toker, 2018) da dikkate alındığında, yabancı dil olarak İngilizce öğrenenlerin kullandıkları dinleme stratejileri ile okuma medya tercihleri ve okuma sıklıkları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmanın yabancı dil öğretim süreçlerinde uygulama ve araştırmaya yönelik katkılar sağlama olasılığını artırmaktadır.

Yöntem

Bu çalışmada ilişkisel tarama araştırması deseni kullanılmıştır. Bu desende bir ya da daha fazla değişken arasındaki ilişki çeşitli yönleriyle ele alınmaktadır (Fraenkel ve Wallen, 2012). Bu çalışma kapsamında yabancı dil olarak İngilizce öğretiminde özellikle dinleme metninin anlamının çözülmesinde oldukça önemli bir yere sahip olan dinleme stratejileri ile okumada medya tercihleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. Bu amaçla öncelikle dinleme stratejileri ölçme aracının yapı geçerliliği ve güvenilirlik çalışmaları tamamlanmıştır. Daha sonra okuma sıklıkları ile okuma için medya tercihlerinin çeşitli demografik değişkenlerle birlikte katılımcıların dinleme stratejisi kullanma durumları arasındaki ilişki Çoklu Regresyon Stepwise yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir.

Evren ve Örneklem

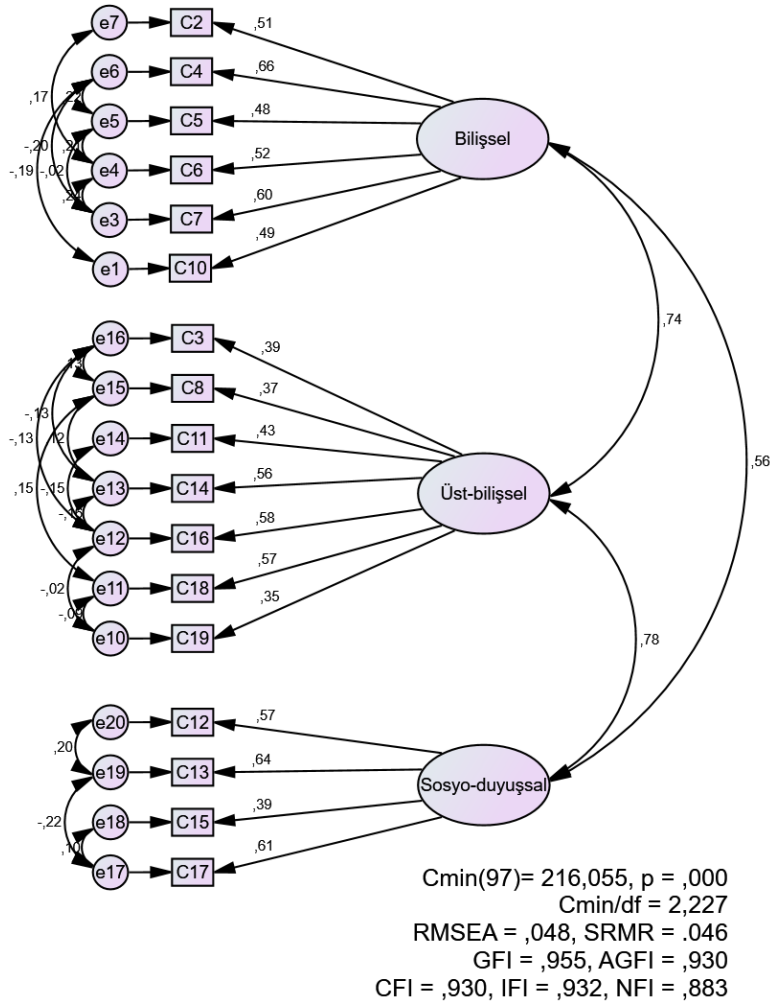
Bu çalışmada küme örneklemeye gidilmiş ve araştırmanın çalışma evreni İç Anadolu ve Batı Akdeniz bölgesinde İngiliz dili ve eğitimi (İngilizce öğretmenliği) ve/veya İngiliz dili ve edebiyatı programı olan üniversiteler olarak belirlenmiştir. Katılımcıların İngilizce öğretmenliği ve İngiliz dili ve edebiyatı programları öğrencileri arasından seçilmesinin nedeni her iki

programdaki öğrencilerinde temel yabancı dil becerileri bağlamında benzer eğitim almış olmalarıdır. İç Anadolu bölgesinden iki ve Batı Akdeniz bölgesinde iki olmak üzere toplam dört üniversite yansız olarak seçilmiş, veri toplama araçları örnekleme programlarının dört sınıf düzeyine de uygulanmıştır. Gönüllü katılım ilkesine göre veri toplanan çalışmada toplam 531 katılımcı tarafından geri dönüş sağlanmıştır. Araştırmada öncelikle dinleme stratejileri ölçeği için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) (Byrne, 2013) yapılmış ve dinleme stratejilerinin geçerliliği ispatlanmıştır. Daha sonra DFA'den elde edilen hesaplama puanları kullanılarak, dinleme stratejileri ile okuma alışkanlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik analizler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların dinleme stratejileri ölçeği ve medya tercihleri ve okuma sıklıkları anketinde yer alan bilgileri eksiksiz dolduran 430'undan elde edilen veriler bu ilişkisel analizlerde kullanılmıştır.

Ölçme araçları

Çalışmada orijinali 'dinlemede metacognitif farkındalık anketi' adıyla Vandergrift ve Tafaghodtari (2010) tarafından geliştirilen ve Abdalhamid (2012) tarafından da yabancı dil olarak İngilizce öğrenen katılımcılarla kullanılan "dinleme stratejileri ölçeği" (DSÖ) aracılığıyla katılımcıların etkin olarak kullandıkları dinleme strateji belirlenmesi planlanmıştır. Ancak daha önceki çalışmalarda belirlenen geçerlilik ve güvenirlik hesaplamalarının bu çalışma kapsamında tekrar yapılması gerekliliği göz önünde bulundurularak söz konusu ölçek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmasına karar verilmiş ve DFA ile ölçeğin yapı geçerliliği kontrol edilmiştir. Orijinalinde planlama ve değerlendirme, problem çözme, yönlendirilmiş dikkat, zihinsel çeviri ve kişisel algı başlıklarında beş faktörü ve bu beş faktöre dağılan 21 madde bulunan ölçekte altılı-Likert tipi puanlama kullanılmakla birlikte Şendağ ve diğerleri (2017) aynı ölçek için duyarlık anlamında güvenirliği artırmak adına beşli-Likert tipi puanlamayı tercih ettikleri belirtildiğinden bu çalışmada da beşli-Likert tipi puanlama tercih edilmiştir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile yapı geçerliliği kontrol edilen ölçekte 'Bilişsel Stratejiler' (6 madde), 'Üst-bilişsel stratejiler' (7 madde) ve 'Sosyo-duyuşsal stratejiler' (4 madde) olmak üzere üç alt faktör tanımlanmıştır. İlgili ölçeğin geçerliğine ve güvenirliğine ilişkin kanıtlar bu çalışma kapsamında sunulmuştur. DFA sonucunda iyi uyum gösteren yakın faktör yapısı Şekil 1 de gösterilmiş ve elde edilen model uyum katsayıları Tablo 1 de verilmiştir.



Şekil 1. Tahmini değerler hesaplanmış doğrulayıcı faktör analizi değerleri

Tablo 1
Model uyum katsayılarının değerlendirilmesi

Uyum katsayısı	Model Değeri	İyi Uyum için Ölçüt	Kaynak
$\chi^2(df)$	216,055 (97), $p = ,000$	Düşük χ^2 değeri, $p > ,05$	Hooper, Coughlan, ve Mullen (2008)
χ^2/df	2,227	$\chi^2/df < 3$	Wheaton (1977) Tabachnick ve Fidell (2007)
RMSEA	,048	$RMSEA < ,05$	Hu ve Bentler (1999) Steiger (2007)
SRMR	,046	$SRMR \leq ,05$	Byrne (2013)
GFI	,955	$,95 \leq GFI \leq 1$	Diamantopoulos ve Siguaw (2013) Tabachnick ve Fidell (2007)
AGFI	,930	$,85 \leq AGFI \leq 1$	Miles ve Shevlin (2007) Tabachnick ve Fidell (2007)
CFI	,930	$,97 \leq CFI \leq 1$	Hu ve Bentler (1999)
IFI	,932	$,95 \leq IFI \leq 1$	Miles ve Shevlin (2007)
NNFI	,883	$,97 \leq NNFI \leq 1$	Hu ve Bentler (1999) Fan ve diğ. (1999)

Tablo 1 de sunulan ölçütlerle analizi yapılan model incelendiğinde, Dinleme Stratejileri Ölçeğinin bu çalışmada kullanılan halinin faktör yapısının iyi düzeyde uyum gösterdiği tespit edilmiştir. İyi uyum gösteren bu faktör yapısını elde ederken, orijinal ölçekte bulunan **dört** madde, madde yükleri .350 değerinden küçük olduğu için analiz dışında bırakılmıştır. Böylece ölçekte toplam **17** adet soru kalmış ve araştırmanın geri kalanında **17** maddeden oluşan ve yukarıda belirtilen faktör yapısı dikkate alınarak analizler yapılmıştır. Ayrıca ölçeğin son hali için iç tutarlılık Cronbach'ın α katsayısı değeri hesaplanmış ve .813 olarak bulunmuştur ki bu değer ölçeğin bütününe yeterli düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir. Ayrıca ölçeğin alt boyutları içinde ayrı ayrı katsayı hesaplaması yapılmış ve bilişsel boyut için .733, üst-bilişsel boyut için .644 ve sosyo-duyuşsal boyut için ise .644 bulunmuştur. Bu değerler de ölçeğin alt boyutlarının yeterli düzeyde güvenilir olduğu yönünde sonuçlar üretmektedir.

Yabancı dil öğrenenlerin okuma ortam tercihleri ve okuma sıklıkları araştırmacılar tarafından geliştirilen bir anket ile belirlenmiştir. Söz konusu anketin geliştirme sürecinde öncelikle alan yazın taraması yapılarak bir madde havuzu oluşturulmuş ve uzman görüşü alınarak sınırlanan maddelerin kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Anket iki temel bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, cinsiyet, sınıf düzeyi, yaş, program ve belirli bilişim teknolojilerinden oluşan okuma ortamlarına (Masaüstü bilgisayar, dizüstü, tablet, telefon ve e-okuyucu) erişim olanakları ile katılımcıların bu teknolojileri günlük olarak kullanma sıklıklarına yönelik demografik bilgileri sorgulayan maddeler yer almaktadır. İkinci bölümde ise İngilizce de okuma için basılı ortam (kâğıt) mı yoksa dijital ortam (ekran) mı tercih ettiklerine, ekran okurken en çok hangi bilişim teknolojisini tercih ettiklerine, farklı okuma kaynak türleri (ders kitabı, ansiklopedi, dergi gazete, hikâye, roman, ders notları, sözlük vb.) için hangi ortamda (kâğıt, masaüstü, dizüstü, tablet, telefon, e-okuyucu) okumayı tercih ettiklerine ve bu farklı türleri kâğıttan ve ekrandan okuma sıklıklarına yönelik maddeler yer almaktadır.

Verilerin analizi

Araştırmada öncelikle orijinalinde farklı bir örneklem grubuna uygulanmış olan Dinleme Stratejileri ölçeğinin yapı geçerliği için doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır (Byrne, 2013). Güvenilirlik analizleri için ise iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach'ın α değeri hesaplanmıştır.

Öğrencilerin demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, bölüm, sınıf, bilişim teknolojilerine erişim olanakları), günlük teknolojik cihazları (masaüstü ve dizüstü bilgisayar, tablet, akıllı telefon ve e-

okuyucu) kullanma saatleri, okuma için basılı ya da ekran tercihleri, İngilizce okuma için öncelik verdikleri medya tercihleri, okuma kaynak türleri (ders kitabı, ansiklopedi, dergi, gazete, ders notları, sözlük ve roman) için öncelikli araç tercihleri (basılı, masaüstü ya da dizüstü bilgisayar, tablet, akıllı telefon ve e-okuyucu), bir önceki belirtilen okuma materyallerini basılı ya da ekran üzerinde okuma tercihlerinin sıklıklarının ne derecede dinleme stratejileri kullanımlarını etkiledikleri ise Çoklu Regresyon Stepwise yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir (Field, 2009). Analiz öncesinde ayrıca regresyon analizinin sayıtları kontrol edilmiştir.

Son olarak, katılımcıların belirttikleri basılı ya da ekrandan ders kitabı, ansiklopedi, magazin ya da dergi, gazete, ders notları, roman ya da hikâye kitabı gibi kaynaklardan okuma sıklıklarında, okuma tercihleri ve sıkları dikkate alındığında herhangi bir eğilim olup olmadığını inceleyen Cochran-Armitage Eğilim testi uygulanmıştır. Bu testte iki kategorili bir değişkenin ikiden fazla sıklık değerlerinde yüzdelik oran şeklinde bir ilerleme ya da gerileme eğilimi olup olmadığına bakılır (Antenor ve diğerleri, 2005; Neuhäuser ve Hothorn, 1999). Bu araştırmada, katılımcılar basılı ve ekrandan okumaya ilişkin yukarıda bahsettiğimiz okuma ortam türleri az, ara sıra ve sıklıkla olmak üzere belirtmişlerdir. Cochran-Armitage Eğilim analizi ile her ortamda (basılı ya da ekrandan) okumaya bağlı olarak okuma sıklıklarının oransal olarak ilerleme ya da gerileme gösterip göstermediği de analiz edilmiştir.

Bulgular

Regresyon analizi

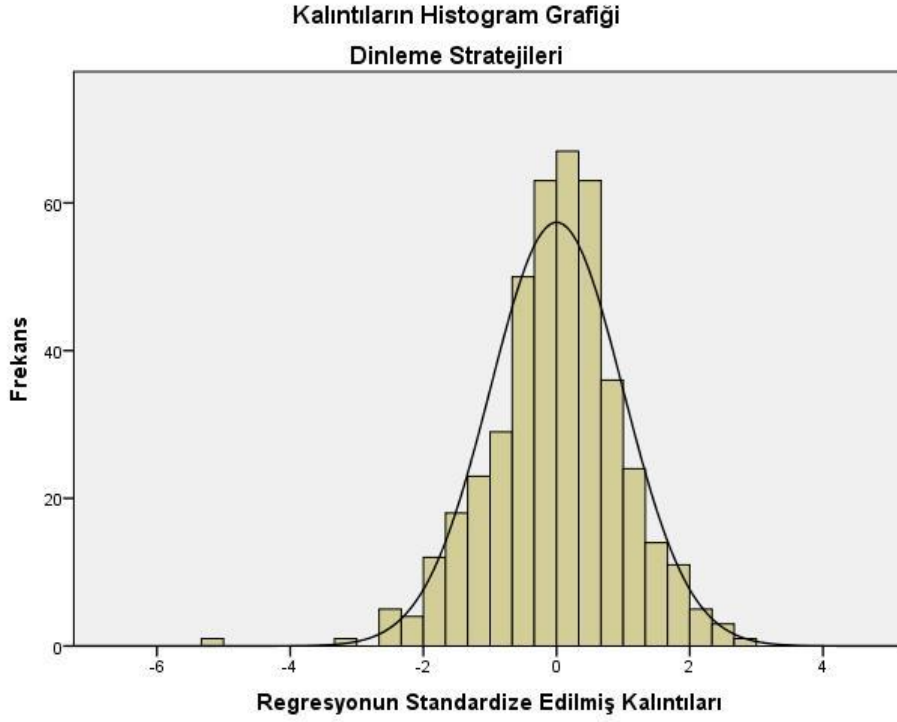
Regresyon analizinde çalışmaya katılan 531 katılımcının 91'i anketleri ya çok fazla eksik şekilde doldurduğu ya da hiç doldurmadığı için ilgili analiz 430 katılımcı ile yapılmıştır.

Bu analiz için Çoklu Regresyon Analizi Stepwise yöntemi ile kullanılmıştır. Veri analizi kısmında bahsi geçen bütün değişkenler analize sokulmuştur. İki'den fazla kategoriye sahip sınıflama ölçeği özelliği gösteren değişkenler (bilgi teknolojilerine erişim olanağı ve okuma materyalleri için öncelikli medya tercihleri) yalancı kodlama ile iki kategorili değişkenler haline getirilmiştir. Ayrıca analiz yapılmadan önce herhangi bir uç değer olup olmadığı kontrol edilmiştir. Tek değişkenli (univariate) ve çok değişkenli (multivariate) analizi etkileyen önemli uç değerlerin olmadığı gözlemlenmiştir. Tek değişkenli uç değerler örnekleme bulunan her kişinin standart kalıntıları (residual) incelendiğinde örnekleme içerisinde ortalama kalıntı

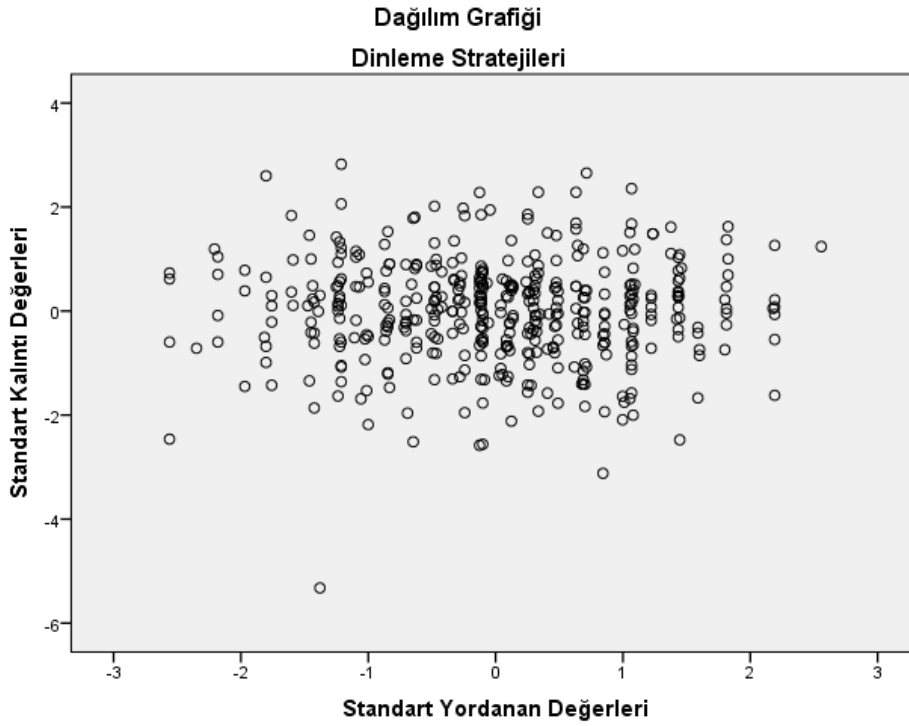
değerinden ± 3 standart sapma değerinden yüksek iki kişi bulunmuştur. Toplam 430 kişilik bir örnekleme yaklaşık olarak %1 ($430 * .01 = 4.3 - 4$ adet) oranında uç değer bulunması normaldir (Field, 2009). Çok değişkenli uç değerler için ise her katılımcı için Cook'un uzaklık değeri hesaplanmıştır. Bu değerler arasında birden büyük hiçbir değere rastlanmamıştır. Field (2009) Cook'un uzaklık değerlerinin birden büyük olması durumunda uç değerler konusunda kaygılanılmasına gerek olmadığını belirtmiştir.

Regresyon analizi belirli sayıtların yerine getirilmesi gereken bir analiz türüdür. Analizden önce bu sayıtlar kontrol edilmiş ve herhangi bir ihlal ile karşılaşılmamıştır. Regresyon analizinin sayıtlarının detayları aşağıda verilmiştir:

1. Kalıntıların normal dağılması: Kalıntıların normal dağılım grafiği incelendiğinde arzulanan şekilde normal dağılım gösterdiği gözlemlenmiştir. (Bknz: Şekil 2)
2. Bağımsız değişkenler arasında doğrudanlık olmaması: Modelde kalan üç değişken arasındaki tolerans değerleri .982 ve .999 arasında, Variance Inflation Factors (VIF) ise 1.001 ve 1.019 arasında bulunmuştur. Bu değerler bağımsız değişkenler arasında herhangi bir doğrudanlık olmadığını kanıtlar (Field, 2009).
3. Kalıntı varyanslarının sabit özellik göstermesi (eşvaryanslılık): Bu varsayım ise standart yordanan değerler ile standart kalıntı değerleri arasında dağılım grafiğinin incelenmesi ile değerlendirilir. Grafik bulut görünümüne sahipse kalıntı varyanslarının sabit özellik gösterdiği kabul edilir. Şekil 3 te sunulan grafik incelendiğinde, bulut dağılımının olduğu gözlemlenmiştir.
4. Katılanların zaman içinde ve kendi aralarında birbirlerine bağımlı olmaması (otokorelasyon ya da seriselkorelasyon): Bu varsayım içinde Durbin-Watson katsayısı hesaplanır ve bu katsayının 2'ye yakın bir değer olması istenir. Var olan analiz sonucunda bu katsayı 1,965 olarak bulunmuştur.



Şekil 2. Regresyon analizinin standardize edilmiş kalıntı dağılımı



Şekil 3. Standart yordanan değerler ile standart kalıntı değerleri dağılım grafiği

Regresyon analizi sonucunda Dinleme Stratejisi kullanım algısını olumlu yönde etkileyen üç adet değişken anlamlı bir model üretmiştir, $F(3, 426) = 12,247, p < .001$. Modelin standart ve standart olmayan katsayıları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2
Dinleme stratejisini yordayan değişken katsayı değerleri

	Standart Olmayan Katsayılar		β	t
	B	Standart Hata		
Sabit**	2,344	,076		30,746
Sınıf**	,061	,017	,169	3,606
Ders Kitabını Basılı Okumayı Tercih Etmek**	,039	,013	,142	3,043
Ders Notlarını Ekranda Okumayı Tercih Etmek**	,038	,012	,151	3,215

Not. $R = .282, R^2 = .079, \text{Düzeltilmiş } R^2 = .073. ** p < .01$

Regresyon analizi sonuçlarına göre, öğrencilerin Dinleme Stratejileri kullanımları sınıf, ders kitabını basılı okumayı tercih etme ve ders notlarını ekranda okumayı tercih etme tarafından olumlu etkilenmektedir. Bu üç değişken varyansın toplam %8’ini açıklayabilmektedirler. Üç değişkenden en çok etkisi olan sınıf değişkenidir. Öğrencilerin sınıfları ilerledikçe, dinleme stratejisi kullanım konusunda algıları .061 puan olumlu gelişmektedir. İkinci önemli etken ise ders notlarının ekrandan okunmasının tercih edilmesidir. Öğrenciler ders notlarını ekrandan okumayı tercih ettiklerinde, dinleme stratejileri kullanımları .038 puan olumlu artmaktadır. Son olarak ise ders kitaplarını basılı olarak okumayı tercih etmelerinde, dinleme stratejileri kullanımları .039 puan olumlu artmaktadır.

Cochran-Armitage Eğilim testi

Bu analiz her kaynak için teker teker çalıştırılmış ve anlamlı sonuç verenler raporlanmıştır. Ders kitabı [Cochran-Armitage $\chi^2(1) = 0.724, p = 0.39$], magazin ya da dergi [Cochran-Armitage $\chi^2(1) = 3.716, p = 0.053$], sözlük ve roman [Cochran-Armitage $\chi^2(1) = 0.06, p = 0.81$], hikâye ya da şiir [Cochran-Armitage $\chi^2(1) = 0.887, p = 0.35$] kitabı türünde olan kaynaklarda basılı ve ekrandan okuma sıklıklarında anlamlı bir eğilim oranına rastlanmamıştır. Ansiklopedi [Cochran-Armitage $\chi^2(1) = 10.092, p < 0.001$], gazete [Cochran-Armitage $\chi^2(1) = 5.449, p < 0.05$] ve ders notlarında [Cochran-Armitage $\chi^2(1) = 7.097, p < 0.01$] ise anlamlı eğilim etkisi gözlemlenmiştir. Her kaynak için eğilimlerin hesaplandığı çapraz tablolar ve ilgili grafikleri aşağıda verilmiştir.

Ansiklopedi. Bu okuma ortamı türü için yapılan testin analizi Tablo 3’te özetlenmiş ve ilgili çapraz-tablonun eğilim grafiği Şekil 4’te verilmiştir.

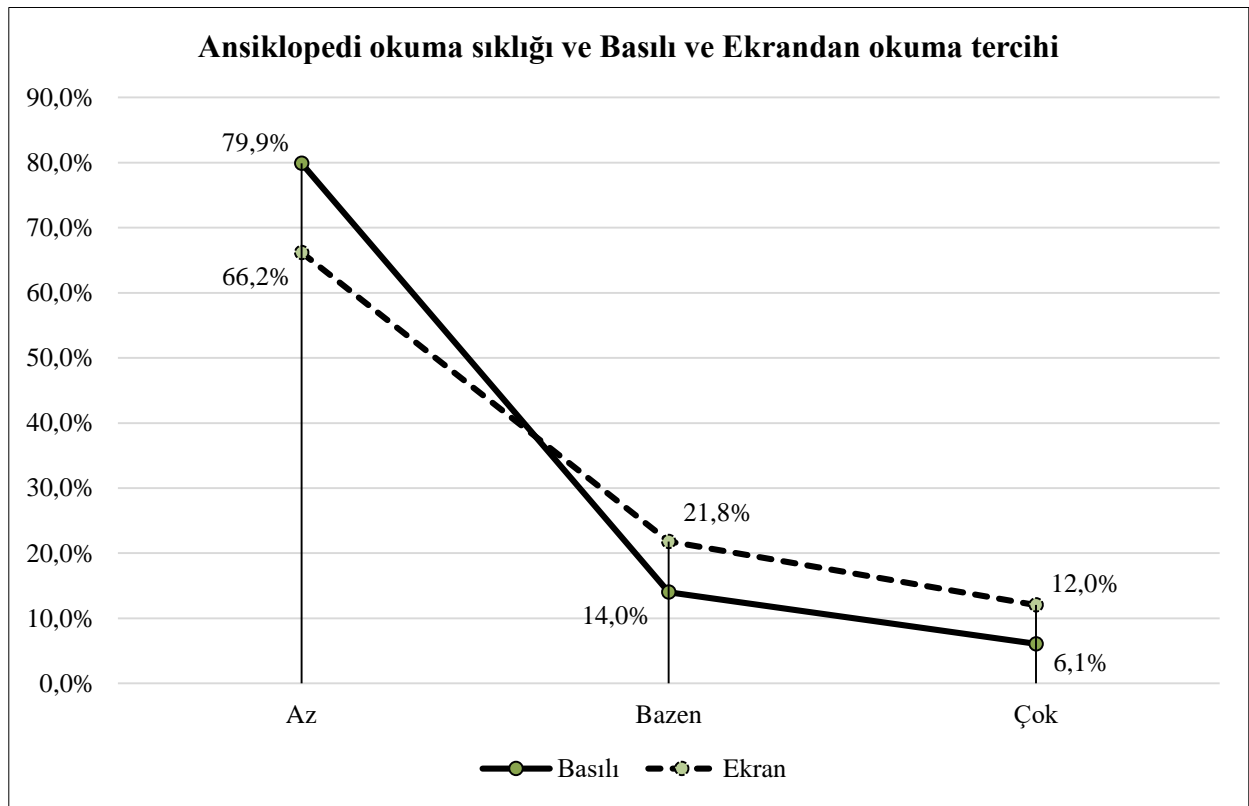
Tablo3

Ansiklopediden okuma sıklığı ve ekrandan okuma tercihi çapraz-tablo yüzde değerler

Okuma sıklığı	Basılı f(%)	Ekran f(%)
Az	171 (79,9)	143 (66,2)
Bazen	30 (14,0)	47 (21,8)
Çok	13 (6,1)	26 (12,0)

Cochran-Armitage $\chi^2(1) = 10.092, p < 0.001$

Not. Hücrelerdeki yüzdeler ilgili ikili kategorinin toplam sayısına olan yüzde oranıdır



Şekil 4. Ansiklopedi okuma sıklığı ve Basılı ve Ekrandan okuma tercihi

Şekil 4’teki grafik incelendiğinde iki tür ortamda da ansiklopedi okuma sıklığında bir azalma eğilimi gözlemlenmiştir. Ancak, bu eğilim ekrandan okumada hem “bazen” hem de “çok sık”; okumada basılı kaynaktan okumaya nazaran daha yavaş bir azalma eğilimi göstermiştir. Anlamli eğilim etkisi dikkate alındığında ansiklopedi gibi kaynakların ekrandan okunması, okuma sıklığında belli bir artışı sağlamıştır diyebiliriz.

Gazete. Bu okuma ortamı türü için yapılan testin analizi Tablo 4'te özetlenmiş ve ilgili çapraz-tablonun eğilim grafiği Şekil 5'te verilmiştir.

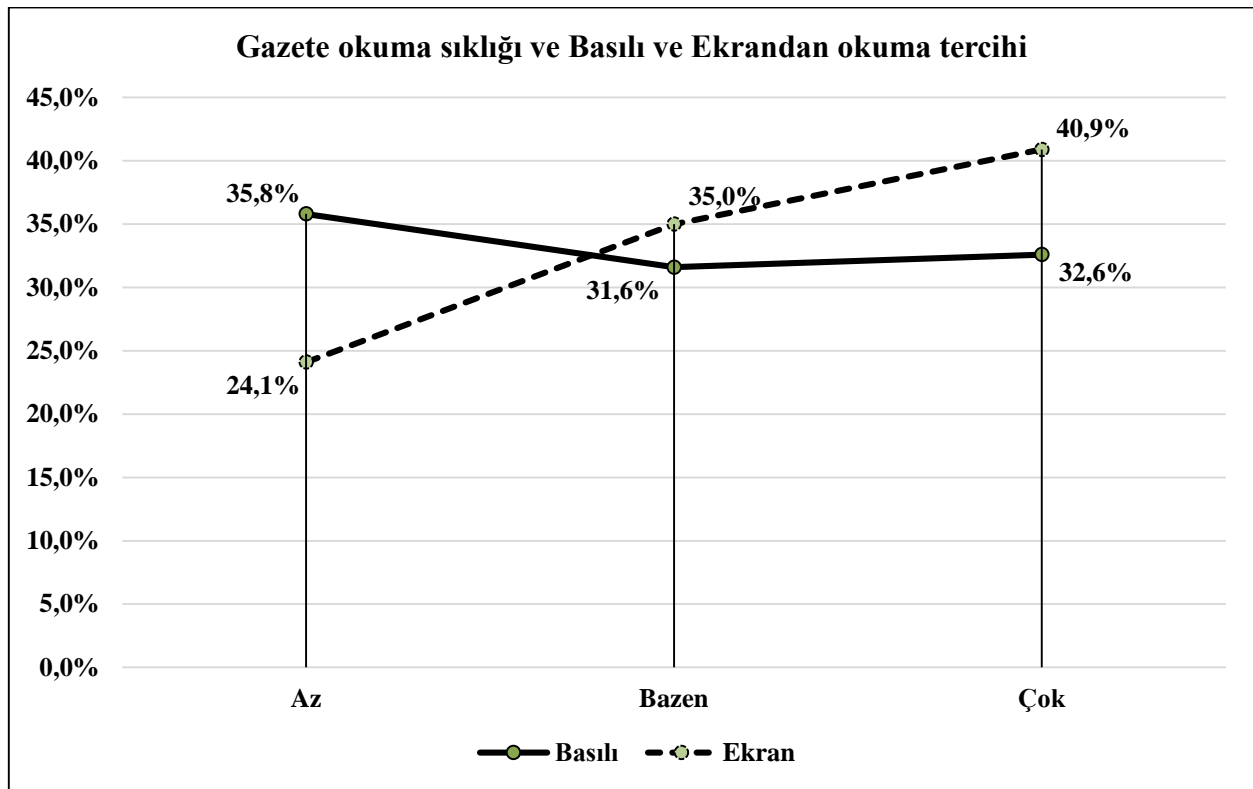
Tablo 4

Gazete okuma sıklığı ve ekrandan okuma tercihi çapraz-tablo yüzde değerleri

Okuma sıklığı	Basılı f (%)	Ekran f (%)
Az	85 (35.1)	42 (22.3)
Bazen	81 (33.5)	72 (38.3)
Çok	76 (31.4)	74 (39.4)

Cochran-Armitage $\chi^2(1) = 5.449, p < 0.05$

Not. Hücrelerdeki yüzdeler ilgili ikili kategorinin toplam sayısına olan yüzde oranıdır



Şekil 5. Gazete okuma sıklığı ve basılı ve ekrandan okuma tercihi

Şekil 5'teki grafik incelendiğinde basılı gazeteyi okuma sıklığında önce azalma daha sonra ise hafif bir oransal artış eğilimi gözlemlenmiştir. Ekrandan gazete okuma konusunda gözle görülür bir biçimde oransal olarak artış eğilimi gözlemlenmiştir. Anlamlı sonuç dikkate alındığında ekrandan gazete okumanın okunma sıklığını önemli ölçüde artırdığından bahsedilebilir.

Ders notu. Bu okuma ortamı türü için yapılan testin analizi Tablo 5’te özetlenmiş ve ilgili çapraz-tablonun eğilim grafiği Şekil 6’da verilmiştir.

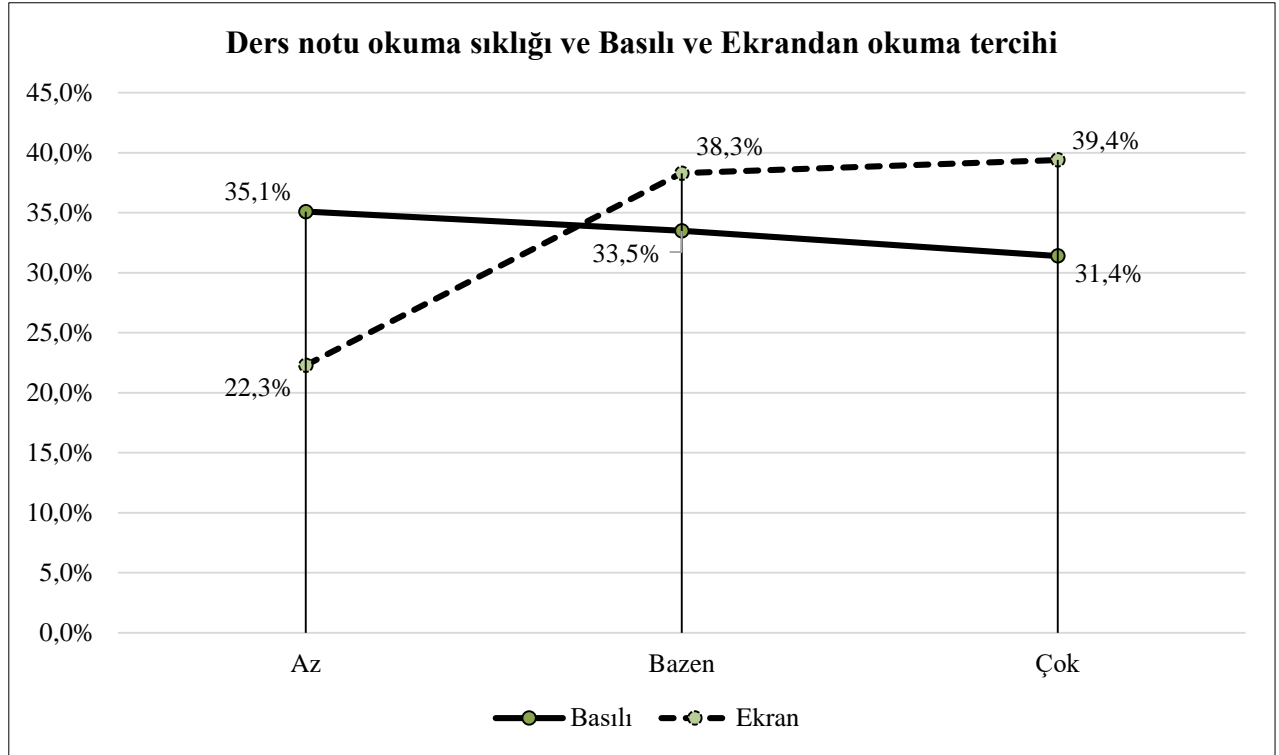
Tablo 5

Ders notu okuma sıklığı ve ekrandan okuma tercihi çapraz-tablo yüzde değerleri

Okuma sıklığı	Basılı f(%)	Ekran f(%)
Az	69 (35.8)	57 (29.3)
Bazen	61 (31.6)	83 (33.5)
Çok	63 (32.6)	97 (37.2)

Cochran-Armitage $\chi^2(1) = 7.097, p < 0.01$

Not. Hücrelerdeki yüzdeler ilgili ikili kategorinin toplam sayısına olan yüzde oranıdır



Şekil 6. Ders notu okuma sıklığı ve basılı ve ekrandan okuma tercihi

Şekil 6’daki grafik incelendiğinde basılı ders notu okuma sıklığında oransal olarak düzenli bir azalma eğilimi gözlemlenmiştir. Ekrandan ders notu okuma konusunda ise “az” sıklıktan “bazen” sıklığına doğru gözle görülür bir biçimde oransal olarak artış gözlemlenirken “bazen” sıklığından “çok” sıklığına doğru ise bu artışın yavaşlamış olduğu eğilimi gözlemlenmiştir. Anlamlı sonuç dikkate alındığında ekrandan ders notu okumanın okunma sıklığını önemli ölçüde artırdığından bahsedilebilir.

Tartışma

İngilizce öğretmeni adayları ile İngiliz dili ve edebiyatı öğrencilerin katıldığı ve katılımcıların dinleme stratejileri kullanma algıları ile okuma ortam (medya) tercihleri ve okuma sıklıkları arasındaki ilişkilerin incelendiği bu çalışmada dinleme stratejileri ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi tekniği ile geçerlilik çalışması yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre üç alt boyutta toplam 17 madde ile ölçeğin yapısal geçerliliği onaylanmıştır. Ayrıca elde edilen Cronbach'ın α değerleri ölçümlerin güvenilirliği konusunda kanıt oluşturduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgulara göre katılımcıların dinleme stratejileri kullanma düzeyleri sınıf düzeyi, basılı ders kitabı okuma tercihi ve ekrandan ders notları okuma tercihini olumlu yönde anlamlı olarak etkilemektedir. Bu değişkenlerden sınıf düzeyi en çok, ekrandan ders notu okuma ikinci sırada ve basılı ders kitabı okuma ise üçüncü sırada katılımcıların dinleme stratejileri kullanım düzeylerini etkilemektedir. Katılımcıların sınıf düzeyleri arttıkça strateji kullanma düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Bu bulgu Vandergrift'i (2003b) destekler niteliktedir. Bu artışta almış oldukları lisans eğitimin dinleme stratejileri geliştirmeye yönelik becerileri kapsamından ve/veya ilgili eğitimin üst-bilişsel becerilerin gelişmesine dolayısıyla da öğrencilerin kendi stratejilerini geliştirmelerine neden olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Elde edilen bulgular ekranda okumayı tercih eden katılımcıların ekrandan okumayı tercih etmeyenlere göre dinleme strateji kullanım düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Lin (2006) de internet ortamında öğrenme durumunda katılımcıların kısmen daha fazla strateji kullanma eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Bu durum ekrandan okuma sırasında bilişim teknolojilerinin strateji kullanmaya yönelik olarak sağladığı avantajlardan (Baturay ve diğerleri, 2018) kaynaklanıyor olabilir. Elde edilen veriler basılı ders kitabı okumanın da dinleme strateji kullanımını artırmada olumlu bir etkisinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun nedeni ilgili kaynakların dinleme stratejileri kullanma noktasında farkındalık düzeyini artırmaya yönelik bir kapsama sahip olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Bu üç bulgu öğrencilerin okuma tercihlerinden kaynaklı dinleme stratejisi kullanımlarının artmasında (a) üst-bilişsel beceriler vasıtasıyla farkındalığın artırılması, (b) dinleme strateji kullanmaya yönelik olanakları kolaylaştırılması nedenleriyle olumlu katkıda buldukları düşünülmektedir. İleride yapılacak araştırmalarda bu konu üzerinde durulması önerilmektedir.

Farklı formatlardaki kaynakları ekrandan ve kâğıttan okuma eğilimine göre yapılan analizlerden elde edilen sonuçlara göre katılımcıların ansiklopedi, gazete ve ders notu okuma sıklığına göre anlamlı bir eğilim sergilediği görülmektedir. Bu sonuçlara göre ansiklopedinin gerek kâğıttan gerekse ekrandan az okunduğu ancak okuma miktarı artırılmak durumunda kalındığında katılımcıların kâğıt yerine ekrandan okumayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Bunun nedeni ansiklopedinin formatı gereği amaç odaklı kullanılıyor olmasından ve elektronik ortamda ansiklopedik bilgidен ihtiyaç duyulanın ayıklanmasının kolay olmasından kaynaklanıyor olabilir. Elde edilen bulgulara göre, gazete okumada ise okuma sıklığı az olduğunda kâğıttan, okuma sıklığı arttığında ise ekrandan okuma tercih edildiği ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni çok sık gazete okuyanların elektronik ortamda farklı kaynaklara erişimlerinin kolay olması gösterilebilir. Ders notları gazetedeğine benzer bir eğilim göstermekte ve az miktarda okunduğunda basılı (kâğıttan), ders notları kullanma eğilimi çok olduğunda ise ekrandan okuma eğilimin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durumun temelinde katılımcıların ders notlarına çalışırken bilişim teknolojilerinin sağladığı avantajlardan yararlanma eğiliminde olmaları yatıyor olabilir.

Öneriler

Strateji kullanımının daha üst düzey dinleme becerisini olumlu etkilediğine yönelik kanıtlar (Coşkun, 2010; Sheshgelani, Sadeghli & Aidinlon, 2013) göz önünde bulundurulduğunda yükseköğretimde dil öğrenenlerin eğitimlerinde ilk yıllardan itibaren dinleme stratejisi geliştirmeye yönelik müdahaleler yapılmalıdır. Bunun yanı sıra lisans düzeyinde yabancı dil eğitimcilerinin gerek ürettikleri ilgili basılı kitaplarda gerekse elektronik ders notlarında öğrencilerin dinleme stratejileri kullanma becerilerine yönelik farkındalıklarını artırıcı içeriklere yer vermeleri önerilebilir. Elektronik ortamda sağlanan kaynaklarda öğrencilerin strateji kullanmalarını kolaylaştırmaya yönelik olanaklar sağlanabilir. Bu sayede öğrencilerin yabancı dil girdilerinde olumlu bir artış olabileceği ön görülmektedir. Strateji kullanma yabancı dil girdisini artırdığına ve elektronik ortamda strateji kullanımını desteklediği rasyoneline dayanarak yabancı dil öğrenenlerin eğitimlerinde elektronik ortamlar strateji kullanmalarını destekliyi nitelikte hazırlanmalıdır.

Sonuç

Sonuç olarak çalışma kapsamında ortaya çıkan en kritik sonuç ders notlarının çok sık okunduğu durumlarda öğrencilerin ekrandan okumayı tercih etmeleri ve ekrandan okumanın da dinleme stratejisi kullanımını anlamlı düzeyde artırmasıdır. Bu anlamda yabancı dil eğitimcilerinin

derslerini elektronik ders notları ile desteklemelerinin öğrencilerinin dinleme stratejileri kullanımlarını dolayısıyla dinleme ve okuma gibi yabancı dil becerilerinin artmasına neden olabileceği öngörülmektedir. Bu konuda kanıt elde etmeye yönelik tam deneysel modellerin kullanıldığı araştırmaların yapılması önerilmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirilirken araştırmacıların çalışma evrenini Türkiye'nin Batı Akdeniz ve İç Anadolu bölgesi olarak tanımlaması bir sınırlılık olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda ileride bu konuda daha kapsamlı çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Kaynakça

Abdalhamid, F. (2012). Listening comprehension strategies of Arabic-speaking ESL learners. Unpublished MA Thesis, Colorado: Colorado State University.

Aharony, N. and Bar-Ilan, J. (2016) Students' academic reading preferences: An exploratory study. *Journal of Librarianship and Information Science*, 1–11.

Azizoğlu, N.İ. & Okur, A. (2018). Türkçe öğretmeni adaylarının ekrandan okumaya yönelik metaforik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 46, ss.1-21.

Baturay, M. H., Toker, S., Şendağ, S., & Akbulut, Y. (2018). Reading to learn. *Learning to Read in a Digital World*, 17, 185.

Byrne, B. M. (2013). *Structural equation modeling with AMOS: basic concepts, applications, and programming*, Second Edition: Taylor & Francis.

Byrne, B. M. (2013). *Structural equation modeling with LISREL, PRELIS, and SIMPLIS: Basic concepts, applications, and programming*: Psychology Press.

Cheng, W., Zheng, X., Li, M., and Chen, G. (2014). Which is the best for reading: Paper, computer or tablet computer? Paper presented in 14th International Conference on Advanced Learning Technologies (ICALT) (pp. 655–656). <http://doi.org/10.1109/ICALT.2014.192>.

Chien, C. ve Wei, L. (1998). The strategy use in listening comprehension for EFL learners in Taiwan. *RELC Journal* 29 (1), s. 66-91.

Chou, I. (2009). Exploring international ESL students' on-screen reading behaviors with two academic reading purposes. Unpublished PhD Dissertation. The Graduate School of Ohio State University. Ohio State University.

Coşkun, A. (2010). The effect of metacognitive strategy training on the listening performance of beginner students. *Novitas-Royal*, 4(1), 35-50.

Diamantopoulos, A., & Sigauw, J. A. (2013). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*: Sage.

Dillon, A. (1992). Reading from paper versus screens: A critical review of the empirical literature. *Ergonomics*, 35(10), 1297-1326. Retrieved from <https://www.ischool.utexas.edu/~adillon/Journals/Reading.htm>

Dunkel, P. A. (1991). Listening in the native and second/foreign language: Toward an integration of research and practice. *TESOL Quarterly*, 25(3), 431-457.

Duran, E ve Alevli, O. (2014). Ekrandan okumanın sekizinci sınıf öğrencilerinde anlamaya Etkisi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 2 (1), 1-11.

Dündar, H. & Akcayır, M. (2012). Tablet vs. paper: The effect on learners' reading performance. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 4(3), 441-450.

Ertem, I. S. (2010). The effect of electronic storybooks on struggling fourth-graders' reading comprehension. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 9(4), 140-155.

Eslakonha, F., & Mall-Amiri, B. (2014). The correlation between English language listening comprehension ability, and listening strategy use among Iranian TEFL junior university students. *International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World (IJLLALW)* 7 (2), 190 – 203.

Fan, X., Thompson, B., & Wang, L. (1999). Effects of sample size, estimation methods, and model specification on structural equation modeling fit indexes, *Structural Equation Modeling*, 6 (1), 56-83.

Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*: Sage Publications Limited.

Habermehl, A. (2012). Eighth graders' readings of paper and computer screen stories: A case study of one classroom. Unpublished Master's Project. Department of Language, Learning and Leadership of State University of New York at Fredonia, New York.

Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *Articles*, 2.

Hu, L. t., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55.

Janusik, L. (2002). Teaching listening: What do we do? What should we do? *International Journal of Listening*, 16, 5-39.

Kazancı, Z. (2015). University students' preferences of reading from a printed paper or a digital screen — A longitudinal study. *International Journal of Culture and History*, 1(1).

Kök, İ. (2018). Relationship between listening comprehension strategy use and listening comprehension proficiency. *International Journal of Listening*, 32(3), 163-179, DOI: 10.1080/10904018.2016.1276457

Kurata, K., Ishita, E., Miyata, Y., & Minami, Y. (2016). Print or digital? Reading behavior and preferences in Japan. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 68(4), 884–894. doi:10.1002/asi.23712

Lin, C. & Gan, X. (2014). Taiwanese college students' use of English listening strategies and self-regulated learning. *International Journal on Studies in English Language and Literature (IJSELL)* 2(5), pp. 57-65.

Lin, L. (2006). Students' learning strategies in the Web-based self-access learning environment: An experiment on English listening instruction. *Foreign Languages Research* (2), 39-45.

Liu, H. (2008). A study of the interrelationship between listening strategy use, listening proficiency levels, and learning style. *ARECLS*, 5, pp. 84-104.

Liu, Z. (2005). Reading behavior in the digital environment. *Journal of Documentation*, 61, 700-712.

Ma, X. (2015). Listening strategies use in the internet learning environment by non-English major college students: A comparison between male and female listeners. *International Journal of Culture and History*, 2, 2332-5518.

Miles, J., & Shevlin, M. (2007). A time and a place for incremental fit indices. *Personality and Individual Differences*, 42(5), 869-874.

Mizrachi D, Salaz AM, Kurbanoglu S, Boustany J, on behalf of the ARFIS Research Group (2018). Academic reading format preferences and behaviors among university students worldwide: A comparative survey analysis. *PLoS ONE* 13(5): e0197444. doi:10.1371/journal.pone.0197444

Morley, J. (2001). Aural comprehension instruction: Principles and practices. In Marianne Celce-Murcia (Ed.), *Teaching English as a second or foreign language* (pp. 69-85) Boston: Heinle and Heinle.

Neuhäuser, M., & Hothorn, L. A. (1999). An exact Cochran–Armitage test for trend when dose–response shapes are a priori unknown. *Computational statistics & data analysis*, 30(4), 403-412.

O’Malley, J. M., Chamot, A. U., & Küpper, L. (1989). Listening comprehension strategies in second language acquisition. *Applied Linguistics*, 11(4).

Olejnık, S. (1978). Factors affecting the relationship between listening and reading. *Reading Horizons*, 18(4), p.277-281.

Osada, N. (2001). What strategy do less proficient learners employ in listening comprehension? A reappraisal of bottom-up and top-down processing. *Applied Linguistics*, 5, 73–90.

Oxford, R. (1990). *Language learning strategies: What every teacher should know*. New York: Newbury House.

Ögeyik, M. C and E. Akyay. (2009). Investigating reading habits and preferences of student teachers at foreign language departments. *The International Journal of Language, Society and Culture*, 28.

Rost, M. (2001). Listening. In Ronald Carter, and David Nunan (Eds.), *The Cambridge guide to teaching English to speakers of other languages* (pp. 7-13). Cambridge: Cambridge University Press.

Rubin, J. (1994). A review of second language listening comprehension research. *The Modern Language Journal*, 78 (2), 199-221.

Seok, S. and DaCosta B. (2016). Perceptions and preferences of digital and printed text and their role in predicting digital literacy. *Asian Social Science* 12(5):14. doi:10.5539/ass.v12n5p14 URL: <http://dx.doi.org/10.5539/ass.v12n5p14>

Sheshgelani, A. P., Sadeghli, H., & Aidinlon, N. A. (2013). The effect of explicit listening comprehension strategy instruction on listening comprehension strategy use of Iranian EFL learners. *International Journal of Social Sciences & Education*, 2(4), 1113-1121.

Shonfeld, M. & Meishar-Tal, H. (2016). Writing and reading preferences for student learning in a paperless classroom. In *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2016* (pp. 787-792). Chesapeake, VA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).

Siegel, J. (2013). Second language learners' perceptions of listening strategy instruction. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 7(1), 1-18, DOI:10.1080/17501229.2011.653110

Spencer, C. (2006). Research on learners' preferences for reading from a printed text or from a computer Screen. *Journal of Distance Education*, 21(1), 33-50.

Steiger, J. H. (2007). Understanding the limitations of global fit assessment in structural equation modeling. *Personality and Individual Differences*, 42(5), 893-898.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). New York: Allyn and Bacon.

Ülper, H. (2010). Okuma ve anlamlandırma becerilerinin kazandırılması. Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.

Vandergrift, L. (2003a). From prediction through reflection: Guiding students through the process of L2 listening. *The Canadian Modern Language Review/La revue canadienne des langues vivantes*, 59 (3), 129-141.

Vandergrift, L. (2003b). Orchestrating strategy use: Toward a model of the skilled second language listener. *Language Learning*, 53(3), 463-496.

Vandergrift, L. (2004). Listening to learn or learn to listen? *Annual Review of Applied Linguistics*. 24, 3.

Vandergrift, L. ve Tafaghodtari, M. H. (2010). Teaching L2 learners how to listen does make a difference: An empirical study, *Language and Learning*, 60(2), 470-497.

Wheaton, D. (1977). Assessing reliability and stability in panel models. *Sociological methodology*.

Extended Summary

Introduction

Although effective foreign language teaching necessitates integrating basic language skills (speaking, writing, reading and listening), it cannot be denied that some of them have overarching functions in language learning. Similarly, though productive –speaking and writing- skills stands out as skills that reflects language performance of the learners, the receptive –reading and listening- skills play a complementary role in language learning, especially in foreign language learning, as well. This is because, as a dynamic source of comprehensible input (Krashen, 1982) both reading and listening have a substantial role in language acquisition and have an appreciated influence on foreign language learners. Learners employ various mental processing while listening or reading in the target language in order to comprehend the aural or written messages. That is, while listeners decode the sounds they hear into meaningful words and sentences, readers decode the written codes either in print or on screen, and activate the required background knowledge to clarify the context. Although on screen or digital reading and printed reading seem fairly dissimilar, both employs almost alike mental processing in decoding the written codes into comprehensible messages. It might be assumed that the reading media preferences of digital learners might centered around on digital environments, however, recent studies on the field did not highlight any discrepancy, yet. Moreover, the review of relevant literature revealed that there is a need to conduct studies which examine the relationship between listening and reading as well as reading habits and reading media preferences of foreign language learners. Taking this need into consideration, the present study attempt to examine whether there is a correlational relationship between listening skills and reading media preferences and reading frequencies of the foreign language learners.

Method

The correlational survey research model was adapted as the research methodology of the present study. Thus, the present study examined the correlational relationship between listening strategy use and reading media preferences and reading frequencies of the foreign language learners.

The data of the study were gathered from a total of 531 English major students who enrolled in pre-service English language teaching and English language and literature programs of four

different state universities in Turkey. Two main data gathering instruments, listening strategy use scale and reading media preferences scale, were used in the present study. The analysis of the data were run through stepwise regression method in order to examine the correlational relationship between the variables of the present study. Additionally, The Cochran–Armitage test for trend is used to assess for the presence of an association between listening strategy use with reading media preferences and reading frequency of the participants.

Findings, Discussion and Results

The analysis of the gathered data revealed that the rise in the participants' reading frequency increase their preferences on-screen (digital) reading and the participants who read course books and lecture notes on-screen, use more listening strategies. Additionally, it is found that the grade level of the participants as well as their reading media preferences affects the participants' listening strategies use levels. That is, the participants who prefer to read on the screen have higher levels of listening strategy use than those who do not prefer to read from the screen. The most critical result of the present study is that participants' on-screen reading habits significantly increase their use of listening strategies. It is also found that the participants mostly prefer on-screen reading especially when they are reading the lecture notes. Concerning the findings of the present study, it is predicted that foreign language educators should support their courses with digital lecture notes which may increase the foreign language learners' language skills, especially, their listening and reading skills. However, it is highly recommended for researchers to conduct new studies using full experimental models to obtain more evidence on the issue.